

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Gudowska

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z wniosku W. O.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
o podleganie dobrowolnemu ubezpieczeniu społecznemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 stycznia 2019 r.,
zażalenia organu rentowego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 24 sierpnia 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24 sierpnia 2018 r., III WSC U [...], Sąd Apelacyjny w [...] w sprawie z wniosku W. O. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z. o podleganie dobrowolnemu ubezpieczeniu społecznemu, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 15 marca 2018 r., III AUa [...], ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 3812 zł (pkt 1) oraz odrzucił skargę kasacyjną (pkt 2).

Wyrokiem z dnia 15 marca 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Z. z dnia 18 listopada 2016 r., w którym uwzględniono odwołanie wnioskodawczyni od decyzji organu rentowego z dnia 6 czerwca 2016 r. poprzez jej zmianę i ustalenie, że podlega ona

dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą od dnia 1 lipca 2014 r. Powyższy wyrok zaskarżył skargą kasacyjną organ rentowy, określając wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 79251 zł.

Zarządzeniem z dnia 31 lipca 2018 r. Sąd Najwyższy zwrócił skargę Sądowi Apelacyjnemu celem sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia biorąc pod uwagę stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w postanowieniu z dnia 8 marca 2017 r., II UZ 80/16 (LEX nr 2261739), w którym wskazano, że w sprawie o podleganie dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu (będącej sprawą o prawa majątkowe), wartość przedmiotu zaskarżenia - warunkująca, na podstawie art. 398² § 1 zdanie 2 k.p.c., dopuszczalność skargi kasacyjnej - ustalana jest jako suma składek za sporny okres, nie więcej niż za rok.

Zarządzeniem z dnia 6 sierpnia 2018 r. Sąd Apelacyjny wezwał pozwanego do uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej, w terminie 7 dni, pod rygorem odrzucenia skargi.

Wykonując zarządzenie Sądu pełnomocnik organu rentowego wskazał, że wartość przedmiotu zaskarżenia zgodnie z powołanym w zarządzeniu Sądu Najwyższego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2017 r., II UZ 80/16 wynosi 3812 zł, jednakże, w jego ocenie wartość przedmiotu zaskarżenia powinna być określana na kwotę 79251 zł, stanowiącej równowartość świadczeń za rok przy uwzględnieniu art. 22 k.p.c. Pełnomocnik odwołał się do uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2016 r., III UZP 2/16, (OSNP 2017 nr 1, poz. 6), wskazując, że w sprawach, w których ustalenie nieistnienia tytułu ubezpieczenia społecznego wiąże się ze wstrzymaniem wypłaty świadczenia oraz zwrotem nienależnie pobranych świadczeń, wartość tych świadczeń może stanowić podstawę ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia.

W uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia Sąd Apelacyjny wskazał, że stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uzasadnieniu postanowienia z dnia 8 marca 2017 r., II UZ 80/16, wyklucza możliwość określenia wartości przedmiotu zaskarżenia poprzez sumę świadczeń jakie ubezpieczona uzyskalaby w przypadku podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu.

W zażaleniu na przedstawione postanowienie, zaskarżając je w całości, pełnomocnik organu rentowego zarzucił naruszenie przepisów postępowania – art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c. oraz art. 19 § 2 i 25 k.p.c. poprzez błędne ustalenie wartości przedmiotu zaskarżenia, a w konsekwencji odrzucenie skargi kasacyjnej, z uwagi na jej niedopuszczalność. Powołując się na przedstawione zarzuty, wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym według norm przepisanych. W uzasadnieniu zażalenia pełnomocnik organu rentowego wskazał, że rozpoznawana sprawa jest sprawą o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego, tj. sprawą o ustalenie nieistnienia dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, podkreślając z powołaniem się na cytowaną uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2016 r., III UZP 2/16, że w rozpoznawanej sprawie celem odwołania wnioskodawczynie była wypłata zasiłku macierzyńskiego, a tym samym obiektywnym kryterium określenia wartości przedmiotu zaskarżenia w rozpoznawanej sprawie jest suma świadczeń, których wnioskodawczynie nie otrzymała na skutek zaskarżonej decyzji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne.

Zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c., skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego.

Za postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2003 r., II UZ 91/03 (niepublikowane) trzeba przypomnieć, że w sprawach dotyczących objęcia dobrowolnym ubezpieczeniem społecznym dopuszczalność skargi kasacyjnej uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia, bowiem określenie

przedmiotu sprawy, którego dotyczy wyłączenie zawarte w art. 398² § 1 zdanie 2 k.p.c., odnosi się do regulacji ustawowej tego przedmiotu. Określenie „objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego” odnosi się do definicji tego pojęcia zawartej w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.). Ustawa ta odróżnia obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe określone w art. 6, art. 6a ust. 1, art. 6b ust. 1, 11 ust. 1 i 12 ust. 1 od dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnych i rentowych, o których mowa w art. 7 oraz chorobowych określonych w art. 11 ust. 2. Jeżeli dojdzie do dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego, rentowego chorobowego i wypadkowego, to nie zmienia się ono w ubezpieczenie obowiązkowe. Warunki powstania dobrowolnego ubezpieczenia, jego kontynuowania i ustania uregulowane są w art. 14 i stanowi regulacją odrębną od zasad obowiązujących przy ubezpieczeniu obowiązkowym. Użyte w art. 398² § 1 zdanie 2 k.p.c. określenie „objęcie obowiązkiem ubezpieczenia” odnosi się do ubezpieczenia obowiązkowego a nie dobrowolnego (tak również m.in. w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2017 r., II UZ 80/16, z dnia 21 marca 2017 r., II UK 77/17 oraz z dnia 19 kwietnia 2018 r., II UZ 9/18 – niepublikowane).

Mając na względzie przedmiot postępowania w tej sprawie (objęcie dobrowolnym, a nie obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym), o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia, która winna być ustalana jako suma składek za sporny okres, nie więcej niż za rok (art. 22 k.p.c.). Powyższe trafnie przyjął Sąd Najwyższy w cytowanym już postanowieniu z dnia 8 marca 2017 r., II UZ 80/16, wyrażając w uzasadnieniu pogląd – w całości podzielany przez obecny skład Sądu Najwyższego, „że jakkolwiek z ustaleniem samego podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu wiąże się lub może się wiązać w przyszłości prawo do świadczeń (np. zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego), jednak w sprawach o podleganie ubezpieczeniom społecznym (...) rozpoznawanych przez sądy ubezpieczeń społecznych chodzi przede wszystkim o to, czy w związku z podleganiem ubezpieczeniom społecznym powinny być uiszczane składki na te ubezpieczenia, a także ustalenie podstawy wymiaru składek, ustalenie osoby płatnika składek itd.

(...). Trzeba bowiem podkreślić, iż z decyzji o objęciu lub wyłączeniu z ubezpieczenia wynika obowiązek uiszczenia składek, natomiast prawo do określonych świadczeń uwarunkowane jest wystąpieniem ustawowych przesłanek, które w toku postępowania o objęcie ubezpieczeniem nie stanowią przedmiotu kontroli.”

W związku z zarzutami zażalenia (niepodzielanymi przez skład rozpoznający sprawę) konieczne jest przypomnienie, że uchwała składu powiększonego Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2016 r., III UZP 2/16 (OSNP 2017 nr 1, poz. 6), której nadano moc zasady prawnej, dotyczyła kosztów procesu w sprawie o ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku ubezpieczenia społecznego lub jego zakresu, odnoszącej się do nieaktualnego już rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.).

Na marginesie można przypomnieć, że obecnie kwestia ta została uregulowana i to odmiennie niż przyjęto w powoływanej uchwale, w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265) oraz § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.), a także odpowiednio w § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18) oraz w § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68).

Konkludując, Sąd Najwyższy uznał, iż zażalenie jest bezzasadne i na mocy art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.